

تغییرات تاریخ دوازدهم انسانی چاپ

1403 با 1404

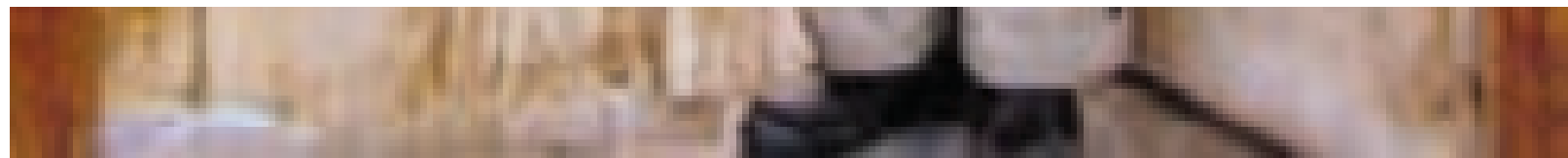
ویژه کنکور و نهایی 1405

Search

www.p30konkor.com

ایرج افشار

با رواج تاریخ‌نگاری جدید و اهمیت یافتن اسناد به عنوان منبعی مهم در مطالعات تاریخی، بسیاری از پژوهشگران و مؤسسات علمی و تحقیقاتی به انتشار اسناد اهتمام نشان دادند. از جمله برجسته‌ترین سند پژوهان و نسخه‌شناسان می‌توان به ایرج افشار (۱۳۰۴-۱۳۸۹ ش) اشاره کرد.

نامه سرزنش امیرکبیر به
ناصرالدین شاه - ۱۲۶۷ق

ایرج افشار

با رواج تاریخ‌نگاری جدید و اهمیت یافتن اسناد به عنوان منبعی مهم در مطالعات تاریخی، بسیاری از پژوهشگران و مؤسسات علمی و تحقیقاتی به انتشار اسناد اهتمام نشان دادند. از جمله برجسته‌ترین سند پژوهان و نسخه‌شناسان می‌توان به ایرج افشار (۱۳۰۴-۱۳۸۹ ش) اشاره کرد.

مطلب جدید

(ت) تاریخ شفاهی (Oral History)

یک روش پژوهشی تاریخی برنامه‌ریزی شده برای جمع‌آوری و نگهداری اطلاعات تاریخی از حافظهٔ افرادی است که خود در وقایع شرکت داشته‌اند یا از نزدیک شاهد آن وقایع بوده‌اند. بدین ترتیب تاریخ شفاهی به خاطره‌نویسی بسیار نزدیک است، اما با آن تفاوت‌هایی دارد:

● در خاطره‌نویسی یا خاطره‌نگاری، فقط گوینده یا نویسنده نقش‌آفرین است در حالی که در تاریخ شفاهی به دلیل حضور مصاحبه‌گر و طرح پرسش‌های آگاهانه، نقش‌آفرینی دوسویه صورت می‌گیرد و روایت و متن تولید شده حاصل گفت‌وگوی مصاحبه‌گر با مصاحبه‌شونده است، به همین دلیل اطلاعاتی که در مصاحبه تاریخ شفاهی تولید می‌شود یک منبع تاریخی و فراتر از یک خاطره‌نگاری است.

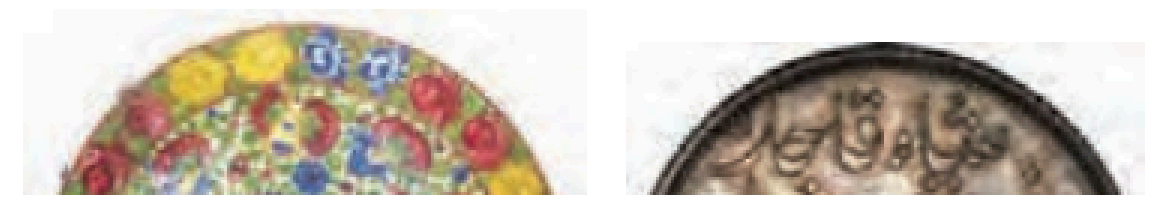
● معمولاً خاطرات را کسانی نوشته و منتشر می‌کنند که صاحب مقام بوده و کارهای مهمی برعهده داشته‌اند، اما تاریخ شفاهی می‌تواند دربردارنده اطلاعات مردم عادی از هر طبقه اجتماعی نیز باشد.

● در خاطرات تنها موضوعات مورد علاقه نگارنده و افرادی که در اطراف وی بوده‌اند مورد توجه قرار می‌گیرد، اما مسائل مربوط به زندگی، کار، فرهنگ، داد و ستد، آداب و رسوم و به‌طور کلی همه موضوعات و مسائل مورد توجه محققان تاریخ شفاهی است. به همین دلیل تاریخ شفاهی موجب گسترده‌تر شدن و تنوع آگاهی‌های تاریخی شده و امکانی فراهم می‌آورد که انسان‌های بیشتری در تحقیقات تاریخی شرکت کنند.

امروزه در سراسر دنیا مؤسسات پژوهشی دارای بخش «تاریخ شفاهی» هستند که در آنجا متخصصان از طریق مصاحبه و گفت‌وگوی آگاهانه و هدایت شده که ممکن است چندین جلسه به طول بینجامد، اقدام به جمع‌آوری اطلاعات می‌کنند که به صورت صوتی یا تصویری ضبط می‌شود و سپس با دقت اعتبارسنجی شده و به صورت مکتوب یا غیرمکتوب منتشر می‌شود.

فعالیت ۵

با مصاحبه با افراد خانواده و آشنایان درباره شیوه زندگی در سال‌های قبل، تغییرات محل زندگی خود یا حتی شرکت آنان در رویدادهای مهم و ویژه، پس از اعتبارسنجی مطالب، مقاله‌ای بنویسید.

(ث) بناها، اشیاء و وسایل

آثار معماری شامل بناها، خیابان‌ها، کوچه‌ها و میدان‌ها،

(ت) بناها، اشیاء و وسایل

آثار معماری شامل بناها، خیابان‌ها، کوچه‌ها و میدان‌ها، اشیاء و لوازم به جامانده، سکه‌ها، جواهرآلات، مهرها، نشان‌ها و سایر وسایلی که از عصر قاجار و حتی پهلوی به جا مانده است، به پژوهشگران در مطالعه و شناخت آن دوره کمک می‌کند.

از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند اما چون با او توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.

از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند اما چون با او به توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.

یکی از گروه‌های اجتماعی عصر قاجار، که در شهرها و روستاها زندگی می‌کردند، روحانیون بودند. آنان از دیرباز به دلیل بافت و ساختار مذهبی جامعه سنتی ایران در میان اقشار مختلف مردم نفوذ فراوانی داشتند و متکفل امور دینی بودند. روحانیون به سبب نظارت بر موقوفات و دریافت رجوتهات شرعی از نظر مالی مستقل از حکومت بودند. معمولاً این قشر به دلیل عدم وابستگی به حکومت و با توجه به آموزه‌های دینی، در مقاطعی از تاریخ معاصر ایران در برابر قدرت‌های خارجی ایستادگی کردند و اقدامات شاهان و درباریان قاجار را به چالش کشیدند.

یکی از گروه‌های اجتماعی عصر قاجار که در شهرها و روستاها زندگی می‌کردند، روحانیون بودند. آنان از دیرباز به دلیل بافت و ساختار مذهبی جامعه سنتی ایران در میان اقشار مختلف مردم نفوذ فراوانی داشتند و متکفل امور دینی بودند. معمولاً روحانیون به دلیل عدم وابستگی به حکومت و با توجه به آموزه‌های دینی، در مقاطعی از تاریخ معاصر ایران در برابر قدرت‌های خارجی ایستادگی کردند و اقدامات شاهان و درباریان قاجار را به چالش کشیدند.

در ماه رمضان سال ۱۳۲۳ ق، به‌ویژه ایام عزاداری امیرالمؤمنین علیه السلام، محور اصلی سخنرانی واعظان تهران، موضوع توهین به این عالمان بود که برای حفظ تشیع در برابر فرقه‌های ساختگی به پاخاسته بودند.

شهر اخراج گردیدند. در ماه رمضان سال ۱۳۲۳ ق، به‌ویژه ایام عزاداری امیرالمؤمنین علیه السلام، محور اصلی سخنرانی واعظان تهران، موضوع توهین به این سه عالم کرمانی بود که برای حفظ تشیع در برابر فرقه‌های ساختگی به پاخاسته بودند.

جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸م) →

علل آغاز جنگ جهانی اول →

مهم‌ترین علل بروز جنگ جهانی اول، مسابقه تسلیحاتی، رقابت بر سر نفوذ در منطقه شبه جزیره بالکان و اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان با همسایگانش به ویژه فرانسه بود.

اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان با همسایگانش به ویژه فرانسه؛ آلمان، خواهان دستیابی به مقام یک قدرت جهانی بود، اما از لحاظ وسعت خاک و منابع طبیعی در تنگنا قرار داشت. به همین دلیل درصدد برآمد که از دو طریق به این هدف دست یابد؛ توسعه مناطق تحت نفوذ در اروپا و گسترش مستعمرات. اجرای هر کدام از این سیاست‌ها عواقبی برای آلمان در پی داشت: توسعه مناطق تحت نفوذ در اروپا باعث بالا رفتن

سطح تنش بین آلمان و همسایگان اروپایی‌اش شد که دشمنی با فرانسه بر سر ایالت‌های مرزی^۱ و کشمکش با روسیه بر سر شبه جزیره بالکان از این دسته‌اند. از طرفی گسترش مستعمرات نیز به رقابت و درگیری با دیگر استعمارگران به ویژه انگلستان انجامید. در واقع آلمان همه دوستان اروپایی خود، جز اتریش را با خود دشمن کرده بود.

مسابقه تسلیحاتی؛ این دوره در اروپا به دوران صلح مسلح معروف است یعنی دوره‌ای که کشورهای اروپایی (به ویژه آلمان و انگلستان) بی آنکه درگیر جنگ باشند اولاً از ترس یکدیگر به ساختن و انبار کردن سلاح‌های پیشرفته و آماده شدن برای جنگ می پرداختند و ثانیاً تلاش می کردند از طریق بستن پیمان اتحاد سیاسی و نظامی، متحدان خود را افزایش دهند. در نتیجه

۱- دو ایالت آلزاس (Alsace) و لورین (Lorraine) که در مرز بین فرانسه و آلمان قرار دارند.

جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸م)

شروع جنگ

بالکان شبه جزیره‌ای است در جنوب شرقی اروپا که قرن چهاردهم به تصرف امپراتوری عثمانی درآمد. در این شبه جزیره اقلیت‌های قومی (مانند صرب‌ها و اسلاوها) و اقلیت‌های مذهبی (مانند مسیحیان) زندگی می کردند. از قرن هجدهم، هم‌زمان با کاهش قدرت امپراتوری عثمانی، دخالت کشورهای اروپایی در بالکان به بهانه حمایت شرق معروف شده بود، به تدریج به جدایی بالکان از امپراتوری عثمانی انجامید، اما رقابت کشورهای اروپایی برای نفوذ در این منطقه ادامه داشت؛ به طور مثال اتریش اداره بوسنی و هرزگوین را به دست گرفت و صربستان و رومانی با اینکه استقلال یافتند ولی

این پیمان‌ها توازن قدرت در اروپا به این شکل درآمد؛ در یک طرف آلمان، اتریش و ایتالیا با عنوان اتحاد سه گانه (مثلث) در کنار یکدیگر قرار گرفتند و در مقابل انگلستان، روسیه و فرانسه اتفاق سه گانه (مثلث) را تشکیل دادند. (رجوع کنید به نقشه بالا) رقابت بر سر نفوذ در منطقه شبه جزیره بالکان؛ بالکان شبه جزیره‌ای است در جنوب شرقی اروپا که در قرن چهاردهم به تصرف امپراتوری عثمانی درآمد. در این شبه جزیره اقلیت‌های قومی (مانند صرب‌ها و اسلاوها) و اقلیت‌های مذهبی (مانند مسیحیان) زندگی می کردند. از قرن هیجدهم، هم‌زمان با کاهش قدرت امپراتوری عثمانی، دخالت کشورهای اروپایی در بالکان به بهانه حمایت از این اقلیت‌ها افزایش یافت. این دخالت‌ها که به مسئله شرق معروف شده بود، به تدریج به جدایی بالکان از امپراتوری عثمانی انجامید اما رقابت کشورهای اروپایی برای نفوذ در این منطقه ادامه داشت. به طور مثال اتریش اداره بوسنی و هرزگوین را به دست

۱- ایتالیا در سال ۱۹۱۵ از این اتحاد مثلث خارج شد و به اتفاق مثلث پیوست.

تحت نفوذ روسیه بودند. این شرایط باعث شد بحران و کشمکش در بالکان ادامه یابد و یک اتفاق در این منطقه به شروع جنگ جهانی اول منجر شود.

گرفت و صربستان و رومانی با اینکه استقلال یافتند ولی تحت نفوذ روسیه بودند. این شرایط باعث شد بحران و کشمکش در بالکان ادامه یابد و یک اتفاق در این منطقه به شروع جنگ جهانی اول منجر شود.

در روز ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴ ولعهد اتریش و همسرش در سفری به سارایوو پایتخت بوسنی، توسط یک صرب ملی‌گرای متعصب کشته شدند. دولت اتریش مصمم شد که عکس‌العمل شدیدی نشان دهد و در نهایت به صربستان اعلان جنگ داد. آلمان به جانبداری از اتریش وارد جنگ شد و روسیه به طرفداری از صرب‌ها اتریش اعلان جنگ کرد. کشورهای عضو اتحاد و اتفاق ملت به پشتیبانی از هم‌پیمانان مقابل هم صف‌آرایی کردند و جنگ جهانی اول آغاز شد. طرف‌های جنگ امیدوار بودند خیلی زود به پیروزی برسند اما جنگ تا سال ۱۹۱۸ به مدت ۴ سال ادامه یافت و آتش آن نه تنها اروپا بلکه غرب آسیا (خاورمیانه) و برخی کشورهای تحت سلطه استعمار را نیز دربر گرفت.

شروع جنگ
اتفاقی که در روز ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴، هم‌زمان با سفر ولعهد اتریش و همسرش به سارایوو پایتخت بوسنی افتاد، بهانه آغاز جنگ را فراهم آورد؛ آنها توسط یک صرب ملی‌گرای متعصب کشته شدند. دولت اتریش مصمم شد که عکس‌العمل شدیدی نشان دهد و در نهایت به صربستان اعلان جنگ داد. کشورهای عضو اتحاد و اتفاق مثلث به پشتیبانی از هم‌پیمانان مقابل هم صف‌آرایی کردند و جنگ جهانی اول آغاز شد. طرف‌های جنگ امیدوار بودند خیلی زود به پیروزی برسند، اما جنگ تا سال ۱۹۱۸ به مدت ۴ سال ادامه یافت و آتش آن نه تنها اروپا بلکه غرب آسیا (خاورمیانه) و برخی مستعمرات را نیز دربر گرفت.

فروپاشی عثمانی و تغییر نقشه سیاسی در غرب آسیا (خاورمیانه)؛ با شروع جنگ جهانی اول، دولت عثمانی به متحدین پیوست و هر چند در ابتدا توانست موفقیت‌هایی به دست آورد ولی در نهایت توسط نیروهای متفقین اشغال شد. این در حالی بود که به دنبال انقلاب در روسیه، این کشور از جبهه جنگ خارج شده بود و فرصت مناسبی برای انگلستان و فرانسه برای تقسیم سرزمین عثمانی میان یکدیگر فراهم شد. این دو کشور قبل از پایان جنگ قراردادی بین خود به امضا رساندند که به موجب آن با پایان جنگ، امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان و عربستان شکل گرفتند. انگلستان سرپرستی عراق، اردن و فلسطین را بر عهده گرفت و لبنان و سوریه تحت سرپرستی فرانسه درآمدند. در مذاکرات ورسای، انگلستان و فرانسه این قرارداد پنهانی را علنی نمودند و در توافقات نهایی گنجاندهند. بنابراین، با جنگ جهانی اول تغییرات عمده‌ای در نقشه سیاسی دنیا ایجاد شد.

فروپاشی عثمانی و تغییر نقشه سیاسی در غرب آسیا (خاورمیانه)؛ با شروع جنگ جهانی اول، دولت عثمانی به متحدین پیوست و هر چند در ابتدا توانست موفقیت‌هایی به دست آورد ولی در نهایت توسط نیروهای متفقین اشغال شد. این در حالی بود که به دنبال انقلاب در روسیه، این کشور از جبهه جنگ خارج شده بود و فرصت مناسبی برای انگلستان و فرانسه برای تقسیم سرزمین عثمانی میان یکدیگر فراهم شد. این دو کشور قبل از پایان جنگ قراردادی بین خود به امضا رساندند که به موجب آن با پایان جنگ، امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین و لبنان شکل گرفتند. عراق، اردن و فلسطین تحت نفوذ انگلستان درآمدند و فرانسه کنترل سوریه و لبنان را به دست گرفت. در مذاکرات ورسای، انگلستان و فرانسه این قرارداد پنهانی را علنی نمودند و در توافقات نهایی گنجاندهند. بنابراین، با جنگ جهانی اول تغییرات عمده‌ای در نقشه سیاسی دنیا ایجاد شد.

آمریکا پس از این جنگ مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی متعددی را در بخش‌های مختلف (مانند روابط بین‌الملل، امنیت و اقتصاد) تأسیس یا تقویت کرد تا از نظم نوینی که بر جهان حاکم شده بود، محافظت کنند.^۱ ظهور انقلاب اسلامی ایران (۱۹۷۹) اولین ضربه کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان است.

آمریکا پس از این جنگ مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی متعددی را در بخش‌های مختلف (مانند روابط بین‌الملل، امنیت و اقتصاد) تأسیس یا تقویت کرد تا از نظم نوینی که بر جهان حاکم شده بود، محافظت کند؛ سازمان ملل متحد یکی از این سازمان‌ها بود. ظهور انقلاب اسلامی ایران (۱۹۷۹) اولین ضربه کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان است.

کاوش خارج از کلاس

جنبش غیرمتعهدها

با راهنمایی دبیر و مراجعه به منابعی که به شما معرفی می‌کند، درباره جنبش عدم تعهد تحقیق کنید و پاسخ پرسش‌های زیر را به کلاس ارائه دهید.

۱- پایه‌گذاران جنبش غیرمتعهدها چه کسانی بودند؟ ۲- هدف از تأسیس جنبش غیرمتعهدها چه بود؟ ۳- در عصر جنگ سرد موقعیت سیاسی این جنبش در جهان چگونه بود؟

رژیم غاصب اسرائیل؛ چالش جهان معاصر

استعمار و اشغال سرزمین فلسطین و تأسیس رژیم غاصب اسرائیل با حمایت گسترده مالی و نظامی غرب، یکی از مسائل مهم منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) و جهان اسلام در دوران معاصر به‌شمار می‌رود. برای درک ریشه‌های این مسئله، باید به تحولات قرن نوزدهم و جنگ‌های جهانی بازگشت. چنان‌که در درس ششم اشاره شد، انقلاب صنعتی و تولید سلاح‌های پیشرفته در قرن نوزدهم، موجب گسترش استعمار و افزایش رقابت میان قدرت‌های استعماری شد. این کشورها معمولاً با اعزام ارتش‌های خود به مناطق مختلف، پس از استقرار نظامی، با مهاجرت و اسکان جمعیت‌های غیربومی و تغییر ترکیب جمعیتی به نفع خود، منابع و نیروی انسانی آن سرزمین‌ها را در راستای منافع خود به کار می‌گرفتند. در همین دوره، اروپا شاهد ظهور جنبش‌های سیاسی نژادپرستانه، از جمله صهیونیسم^۱ بود. صهیونیست‌ها گروهی از یهودیان^۲ بودند که از اواخر قرن نوزدهم، ایده اشغال سرزمین فلسطین و تأسیس حکومتی یهودی به شیوه استعماری را دنبال می‌کردند. در همین حال، انگلستان نیز با توجه به موقعیت راهبردی فلسطین، تلاش می‌کرد این سرزمین را به تدریج به مستعمره خود تبدیل کند. به این ترتیب، منافع استعماری انگلستان و اهداف صهیونیست‌ها در یک راستا قرار گرفت و زمینه همکاری میان آنها فراهم شد.

۱- صهیونیست‌ها نام جنبش خود را از کوهی به نام صهیون که در فلسطین واقع است، گرفته‌اند.

۲- در دنیا یهودیان بسیاری وجود دارند که از صهیونیسم بیزارند و معتقدند صهیونیست‌ها اعتقادات دینی آنها را بهانه‌ای برای اشغال فلسطین قرار داده‌اند.

سال‌های پس از جنگ جهانی اول، یهودیان بیشتری به این کشور مهاجرت کردند. بعد از پایان جنگ جهانی دوم سازمان ملل (در سال ۱۹۴۸م) با فشار شبکه صهیونیسم^۱ بین‌الملل و حمایت دولت‌های انگلیس و آمریکا و سکوت بیشتر کشورهای مسلمان، این دولت جعلی را به رسمیت شناخت و درحالی ۵۶/۵ درصد از سرزمین فلسطین را برای یهودیان و ۴۳ درصد از آن را برای فلسطینی‌ها در نظر گرفت که یهودیان تنها حدود ۶ درصد از زمین‌های فلسطین را در اختیار داشتند.

مسئله فلسطین و ظلمی که بر مردم این کشور برشود، تنها یک مسئله مربوط به مردم عرب و یا حتی یک مسئله صرفاً اسلامی نیست، بلکه یک مسئله بسیار بااهمیت است. دلایل اهمیت فلسطین را می‌توان در موارد زیر برشمرد:

۱- این سرزمین مهد ادیان الهی، محل زندگی بسیاری از پیامبران بوده و اماکن مقدس بسیاری در آن واقع شده است. از این جهت کانون توجه بسیاری از مردم جهان از جمله مسلمانان، مسیحیان و یهودیان است.

۲- کشور فلسطین در محل تقاطع و لولای سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا قرار دارد و راه‌های ارتباطی زمینی این سه قاره از این منطقه می‌گذرد. چنین مناطقی در جهان از اهمیت بالایی برخوردارند.

۳- یکی از مهم‌ترین آبراه‌های جهان از این منطقه عبور می‌کند و ارتباط بین غرب و شرق را فراهم می‌کند (مسیر آبی دریای مدیترانه - دریای سرخ - اقیانوس هند) روزانه

کشتی‌های فراوانی در این مسیر در رفت و آمدند و کالاهای مبادله شده بین کشورها از جمله نفت، را جابه‌جا می‌کنند.

با تشکیل دولت جعلی اسرائیل در غرب آسیا و در قلب دنیای اسلام، استعمارگران نه تنها بر این منطقه مهم دست پیدا کردند بلکه یک هدف بلندمدت استعماری هم دنبال می‌شد، زیرا ادامه حیات و فعالیت اسرائیل، این تضمین را به صهیونیست‌ها می‌دهد که اگر زمانی دولت اسلامی مقتدری در این منطقه به وجود آمد، اسرائیل با آن مقابله کند و بتواند جلوی نفوذ آنها را بگیرد. بنابراین دستیابی صهیونیست‌ها به قلب دنیای اسلام یعنی فلسطین، باعث تداوم سلطه استعمارگران بر دنیای اسلام است.

پس از پیروزی حزب الله لبنان در جنگ ۲۲ روزه به رهبری سید حسن نصرالله و پیروزی مقاومت غزه در جنگ ۲۲ روزه و ۸ روزه، افسانه شکست‌ناپذیری صهیونیست‌ها فروریخته است.

چند صفحه جدید اضافه شده به اواخر این فصل

تظاهرات و اعتصاب فلسطینی ها در قفس تر اخراجی به مهاجرت یهودیان

صفحه جدید

عزالدین حسنین (۱۸۸۲-۱۹۳۵) رهبر قیام مردمی فلسطین و برجدار مبارزه با صهیونیست‌ها بود و چند سال قبل از تشکیل اسرائیل به نهادت رسید.

آموزش و تجهیز نظامی مهاجران صهیونیست: ارتش انگلستان گروه‌های نظامی صهیونیست را آموزش داده و سازمان‌دهی و مسلح کرد. این در حالی بود که فلسطینی‌ها از حمل سلاح منع شده بودند و نهادهای اطلاعاتی بریتانیا به‌طور مستمر هسته‌های مقاومت مردمی را شناسایی و سرکوب می‌کردند.

این سیاست‌ها به تدریج، زمینه افزایش مهاجرت یهودیان به فلسطین و تنش میان مردم بومی و مهاجران تازه وارد شد. در حالی که فلسطینی‌ها تنها به تعدادی سلاح ساده و فرسوده دسترسی داشتند، صهیونیست‌ها با حمایت نیروهای استعماری، آموزش نظامی دیده و به انواع سلاح‌های پیشرفته مجهز شده بودند. به همین دلیل، امکان مقابله مؤثر برای مردم فلسطین بسیار محدود بود. با این حال، فلسطین به صحنه‌ای دائمی از مقاومت تبدیل شد.

در جریان جنگ جهانی دوم، کشتار یهودیان توسط نازی‌ها و رژیم‌های فاشیستی در اروپا روی داد؛ رویدادی که در عرصه بین‌المللی با عنوان «هولوکاست» شناخته می‌شود. این جنایت عمدتاً اقشار متوسط و فرودست یهودی را در بر می‌گرفت. صهیونیست‌ها این واقعه را دستاویزی برای پیشبرد برنامه تشکیل حکومت خود قرار دادند. آنها کوشیدند با تبلیغات فراوان در مورد هولوکاست، زمینه مهاجرت گسترده‌تر یهودیان به فلسطین را فراهم آورند.

از سوی دیگر، انگلستان که پس از دو جنگ جهانی به لحاظ نظامی و اقتصادی تضعیف شده بود، قادر به حفظ سلطه مستقیم خود در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) نبود. به همین دلیل اعلام کرد که قیومت خود بر فلسطین را پایان می‌دهد و حل مناقشه میان فلسطینی‌ها و صهیونیست‌ها را به سازمان ملل متحد واگذار می‌کند. در این زمان، صهیونیست‌ها با کمک این حامیان، قطعنامه‌ای را در مجمع عمومی سازمان ملل به تصویب رساندند که مبنای آن، تقسیم سرزمین فلسطین به دو کشور یهودی و عربی بود. چنان‌که در نقشه مشاهده می‌شود، در حالی که صهیونیست‌ها کمتر از شش درصد از زمین‌های فلسطین را در اختیار داشتند، طبق این طرح، ۵۶٪ درصد از خاک فلسطین به آنها واگذار شد و تنها ۲۳ درصد برای فلسطینیان در نظر گرفته شد.

صفحه جدید

باید توجه داشت که قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد، الزام‌آور نیستند و تنها جنبه توصیه‌ای دارند. «قطعنامه تقسیم فلسطین» نیز از همین دسته بود و قدرت اجرایی نداشت؛ بلکه تنها پیشنهادی برای حل اختلاف میان دو طرف محسوب می‌شد. این طرح با مخالفت شدید فلسطینیان و کشورهای منطقه روبه‌رو شد، اما صهیونیست‌ها از آن استقبال کردند و آن را مبنای مشروعیت ادعای حاکمیت خود قرار دادند.

پس از تصویب این قطعنامه، صهیونیست‌ها حملات گسترده‌ای را علیه فلسطینیان و اعراب کشورهای همسایه که به حمایت از فلسطینی‌ها برخاسته بودند، آغاز کردند. در جریان این حملات، هزاران فلسطینی کشته، صدها روستا و شهرک ویران و حدود نیمی از جمعیت بومی فلسطین آواره شدند^۱. در فضای ترس و ارضایی که صهیونیست‌ها ایجاد کرده بودند، در سال ۱۹۴۸ میلادی (۱۳۲۷ شمسی)، مهاجران یهودی تأسیس کشور اسرائیل را در سرزمین فلسطین اعلام کردند؛ روزی که در حافظه تاریخی فلسطینیان به عنوان (روز نکبت) شناخته می‌شود.

۱- پس‌گزار، زور، کشتار جمعی و گروهی، جنگ روانی و حتی جنگ بیولوژیک روش‌هایی بود که گروه‌های تروریست اسرائیلی به کار می‌بردند؛ از معروفترین جنایات آنها می‌توان به قتل عام ساکنان روستاهای فلسطینی از جمله دریا و عسلا و آلوده کردن جاده‌های آب فلسطینیان به میکروب تیفرید در عکا و تیلون اشاره کرد. تروریست‌های اسرائیلی پیش از ۱۵ هزار فلسطینی را کشتند، ۷۵۰ هزار فلسطینی انبسی از جمعیت آن روز فلسطین را به کشورهای اطراف آواره و ۵۳۰ شهرک و روستای فلسطینی را هم تخریب کردند.

صفحه جدید

ملت فلسطین در داخل یا خارج فلسطین برآکنده شدند ولی به مبارزه ادامه داده و سعی در بازیگیری سرزمینشان کردند.

در دهه‌های بعد، رژیم اسرائیل به قطعنامه سازمان ملل پایبند نماند و به تدریج، تقریباً تمامی سرزمین فلسطین را تحت اشغال نظامی یا محاصره قرار داد. مردم فلسطین از ابتدایی‌ترین حقوق انسانی خود، از جمله مالکیت زمین، آزادی رفت و آمد و حق تشکیل دولت مستقل، محروم شدند. شهرک‌سازی‌های غیرقانونی، ایست‌های بازرسی گسترده و اعمال مکرر خشونت از سوی ارتش اسرائیل، زندگی روزمره فلسطینی‌ها را با اختلال جدی مواجه کرد. شرایط به گونه‌ای بود که مجمع عمومی سازمان ملل، در یکی از قطعنامه‌های خود، صهیونیسم و دولت اسرائیل را مصداق نژادپرستی و تبعیض نژادی اعلام کرد.^۱

در سال‌های نخست، کشورهای عرب منطقه که خود را حامی مردم فلسطین می‌دانستند، موجودیت اسرائیل را به رسمیت نمی‌شناختند و با آن وارد جنگ شدند؛ اما در دستیابی به اهداف خود توفیق چندانی نیافتند. در مقابل، اسرائیل با طرح بهانه‌های گوناگون، اقدام به آغاز جنگ‌هایی با این کشورها کرد و بخش‌هایی از خاک آنها را اشغال کرد. در پی اقدامات رژیم اسرائیل، برخی دولت‌های عربی تمرکز خود را تنها بر آزادسازی سرزمین‌های اشغال‌شده خویش گذاشتند و مسئله فلسطین را به حاشیه راندند. این دولت‌ها و حتی گروهی از فلسطینیان، به سازش و مذاکره با ایالات متحده و رژیم صهیونیستی روی آوردند و چند پیمان صلح نیز میان آنها امضا شد. با این همه، اسرائیل همچنان به سیاست‌های اشغال‌گرایانه و نژادپرستانه خود ادامه داد.^۲

با وجود تحولات مختلف، ملت فلسطین در برابر اشغال و ظلم سکوت نکرد و با تشکیل گروه‌های مقاومت مردمی به مقابله پرداخت. پیروزی انقلاب اسلامی ایران و تعیین «روز قدس» باعث شد مسئله فلسطین مجدداً محور توجه و بیداری جهان اسلام شود و انگیزه مبارزه در جوانان فلسطینی افزایش یابد. انتفاضه‌ها (خیزش‌های مردمی)^۳ نماد خشم و مقاومت مردم فلسطین بودند و گروه‌هایی مانند «فتح»، «حماس» و «جهاد اسلامی» نیز به‌عنوان نمادهای مقاومت سیاسی و نظامی وارد عرصه مبارزه شدند.

۱- قطعنامه ۲۴۲ که ۱۹ آبان ۱۳۵۴ به تصویب رسید.

۲- در تمامی مذاکرات صلح و سازش (اسلو ۱، اسلو ۲، طابا و نرم النیخ) تقریباً هیچ‌کدام از بندهای توافق‌نامه‌ها اجرا نشد، مگر بندهایی که امنیت اسرائیل و صهیونیست‌ها را تضمین می‌کنند.

۳- انتفاضه اول (۱۹۸۷)؛ خیزش مردمی با برتاب سنگ و اعتراضات خیابانی؛ انتفاضه دوم (۲۰۰۰)؛ مقاومت گسترده‌تر، با درگیری‌های شدیدتر

لبنان در منطقه نقش منحصر به فردی ایفا کرد و برخلاف دیگر کشورهای عربی که با به سازش روی آوردند یا در مبارزه ناکام ماندند، لبنان شاهد ظهور جنبش مقاومت مردمی «حزب الله» بود که با الهام از انقلاب اسلامی ایران، موفق شد در سال ۲۰۰۰ اسرائیل را وادار به خروج کامل از جنوب لبنان کند. این نخستین شکست نظامی اسرائیل در برابر یک نیروی مقاومت مردمی بود که تأثیرات عمیقی بر معادلات منطقه گذاشت. پیروزی مقاومت در لبنان نه تنها افسانه شکست‌ناپذیری ارتش اسرائیل را در هم شکست، بلکه الگویی عملی برای دیگر جنبش‌های مقاومت در منطقه ارائه داد. این موفقیت نشان داد که با وجود نابرابری نظامی، استراتژی مقاومت مردمی و پایداری می‌تواند در بلندمدت مؤثر واقع شود.

پس از پیروزی حزب الله لبنان در جنگ ۳۳ روزه به رهبری شهید سید حسن نصرالله و پیروزی مقاومت غزه در جنگ ۲۲ روزه و ۸ روزه و پیروزی ایران در عملیات وعده صادق، افسانه شکست‌ناپذیری صهیونیست‌ها فرو ریخته است.

صفحه جدید

پرسش‌های نمونه

- ۱- عوامل ضعف جامعه ملل و ناتوانی آن را در جلوگیری از جنگ جهانی دوم بیان کنید.
- ۲- ویژگی‌های مشترک دیکتاتورهای استالین، موسولینی و هیتلر را در ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی فهرست کنید.
- ۳- رویدادهای مهم منتهی به جنگ جهانی دوم و دوران آن جنگ را روی نمودار خط زمان نشان دهید.
- ۴- ارزیابی شما از سیاست حکومت رضاشاه در قبال جنگ جهانی دوم چیست؟ (برای دیدگاه خود استدلال بیاورید.)
- ۵- چه عواملی موجب رشد سریع اقتصادی و صنعتی کشورهای اروپای غربی و ژاپن در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم شد؟

در مجلس شانزدهم نیز اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت مؤثر خود از تصویب قرارداد مذکور جلوگیری کردند. از جمله علل مهم مخالفت با قرارداد الحاقی این بود که این قرارداد علاوه بر نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران، حاکمیت ملی و استقلال کشور را به نوعی نقض می کرد و به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت می بخشید.

در مجلس شانزدهم نیز اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت مؤثر خود از تصویب قرارداد مذکور جلوگیری کردند. از جمله علل مهم مخالفت با قرارداد الحاقی این بود که این قرارداد علاوه بر نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران، حاکمیت ملی و استقلال کشور را به نوعی نقض می کرد و به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت می بخشید.

علاوه بر آن، طراحان کودتا از طریق اشرف بهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف آمریکایی، محمدرضا بهلوی را که در پذیرش کودتا تردید داشت، متقاعد کردند که با کودتا موافقت کند. با ورود مأمور ویژه سیآ به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل‌الله زاهدی، مقدمات اجرای کودتا فراهم شد.

علاوه بر آن، طراحان کودتا از طریق اشرف بهلوی و یک ژنرال آمریکایی، محمدرضا بهلوی را که در پذیرش کودتا تردید داشت، متقاعد کردند که با کودتا موافقت کند. با ورود مأمور ویژه سیآ به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل‌الله زاهدی، مقدمات اجرای کودتا فراهم شد.

فعالیت ۱

دو سند زیر را که در اسناد کشف شده از تسخیر لانه جاسوسی آمریکا در سال ۱۳۵۸ به دست آمده است؛ بخوانید :

۱- «دولت آمریکا، روابط تازه‌ای را براساس ضوابط دولت موقت برقرار کرده که مثل گذشته استوار و محکم نیست، ولی دوستانه و همکاری طلبانه است.» اسناد لانه جاسوسی، ج ۱، ص ۶۰

۲- «ما به دنبال روی کارآمدن دولتی میانه‌رو در ایران هستیم، دولتی که ناسیونالیست‌های مخالف مذهب، آن را اداره کنند و در ضمن، تا قبل از استقرار دولت جدید، ما می‌توانیم طریق نفوذ در ایران را امتحان کنیم. بایستی یک موقعیت توأم با اطمینان و احترام در ایران را رواج دهیم.» اسناد لانه جاسوسی، ج ۱، ص ۶۷

حدس می‌زنید آمریکا برای نفوذ در ایران چه استفاده‌هایی از سفارت‌خانه خود در ایران، می‌توانست داشته باشد؟ حدس‌ها و دلایل خود را در کلاس، به اشتراک گذاشته و درباره آنها، گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۱

دو سند زیر را که در اسناد کشف شده از لانه جاسوسی به دست آمده است؛ بخوانید :

۱- «دولت آمریکا، روابط تازه‌ای را براساس ضوابط دولت موقت برقرار کرده که مثل گذشته استوار و محکم نیست، ولی دوستانه و همکاری طلبانه است.» اسناد لانه جاسوسی، ج ۱، ص ۶۰

۲- «ما به دنبال روی کارآمدن دولتی میانه‌رو در ایران هستیم، دولتی که ناسیونالیست‌های مخالف مذهب، آن را اداره کنند و در ضمن، تا قبل از استقرار دولت جدید، ما می‌توانیم طریق نفوذ در ایران را امتحان کنیم. بایستی یک موقعیت توأم با اطمینان و احترام در ایران را رواج دهیم.» اسناد لانه جاسوسی، ج ۱، ص ۶۷

حدس می‌زنید آمریکا برای نفوذ در ایران چه استفاده‌هایی از سفارت‌خانه خود در ایران، می‌توانست داشته باشد؟ حدس‌ها و دلایل خود را در کلاس، به اشتراک گذاشته و درباره آنها، گفت‌وگو کنید.